

Csaba László: a kormányzat hitelessége olyan alacsony, hogy nem úszható meg a csatlakozás az Európai Unióhoz

hirklkk.hu | Millei Ilona | 2022. szeptember 8. 07:00

Csaba László közgazdász még abban sem biztos, hogy a jövő év első negyedében jön majd pénz az unió Helyreállítási Alapjából. Az egyetemi tanár szerint azok a látszatengedmények, amelyeket most tesz a kormány – például a korrupcióellenes hivatal fölállításával –, nem lesznek elegendők. Az sem segít, hogy a Helyreállítási Alap terveit még el sem készítette a kormány, így pedig nehéz tárgyalni. Vagyis az idő sürget, de közben gond a kormány hitelessége és a tartalmi hiány.

– A területfejlesztésért felelős tárca nélküli miniszter szerint az uniós Helyreállítási Alapból az első összegek 2023 első negyedében érkehetnek meg. Navracsics Tibor ennek feltételül azt jelölte meg, hogy sikerül a tárgyalásokat a mostani „jó ütemben” folytatni, és megállapodni. De elég lesz a magyar gazdaságnak, ha csak a jövő év elején jönnek az uniós pénzek?

– Nyilván nem lesz elég, ki kell pótolni. Az idén is jött valamennyi, de nagyon kevés, inkább az előző évekből visszamaradt tételek „átcsorgása” és ehhez hasonlók miatt. De nagyon hiányzik a pénz, mert a 2021 negyedik negyedéve óta folyó esztelen költekezés következményeként hatalmas lyuk van az államháztartásban. Azt a piacról kell pótolni. Magyarország kint van a piacon, ilyen értelemben nem az a helyzet, mint ami volt '89-'90-ben, '95-'96-ban, meg 2008-ban, hogy effektíve nem jön a pénz, de az már előállt, hogy amit mi fizetünk – tíz százalék fölötti hozamot – az a négyszerese annak, amit a németek fizetnek. Ezért nagyon drága ez a pénz, szemben azzal, ami az uniótól jönne nulláért, vagy nagyon kedvezményes, jelképes hitel mellett. Ezért az uniós pénz nagyon hiányzik. Ugyanakkor – tekintettel a helyzetre – lehet mondani, hogy Navracsics úr visszavonta korábbi kijelentését, mert amikor először volt Brüsszelben, akkor még azt ígérte, hogy az idén elkezdődik az uniós pénzek folyósítása. Ez nem így van. Nyár volt, a magyar kormány válaszolt, az Európai Bizottságnak egy hónapja van, hogy arra válaszoljon, aztán egyeztetni kell az Európai Parlamenttel, Európai Bizottsággal, az Európai Tanáccsal, végig kell menni ezeken a folyamatokon. Az, hogy ebben az évben nem lesz pénz, reális észrevétel.

– Mikor lehet?

– Én még abban sem vagyok biztos, hogy a jövő év első negyedében lesz pénz. Ezt két dologra alapozom. Az egyik, hogy a lengyelek megtettek bizonyos engedményeket, de ezt a Bizottság elégtelennek ítélte, úgyhogy a pénz nem érkezett. Ez fontos dolog, mert a lengyelek láthatóan nagyon erősen rámentek arra, hogy mindenképpen meg akarják kapni az uniós pénzeket. Andrzej Duda államfő januárban, Brüsszelben egy új hangvételt indított el, elkezdtek engedményeket tenni, de ezek látszatengedmények voltak. A bizottság pedig megállapította, hogy nem felel meg az ő elvárásainak. Láthatóan a magyar kormány is ilyen látszatengedményeket tesz most, a korrupcióellenes hivatal föllállításával.

– Ez nem lesz elég?

– Nem. Azt gondolom, nem úszható meg a csatlakozás az Európai Ügyészséghez, mert olyan alacsony a kormány hitelessége. Főlöszleges Észtországra hivatkozni, amit Varga Judit igazságügyi miniszter szokott tenni, mert a nemzetközi felmérés szerint Észtországnak kiemelkedően jó a teljesítménye a korrupcióellenes küzdelemben. Ha megígéri az észt kormány, hogy odafigyelnek, és ezt nézik Brüsszelből, akkor azt fogják látni, hogy tényleg ez történik. Nálunk meg fordítva van. Tehát a látszatengedmények nem elégségesek. A másik dolog, hogy a kormány még el sem készítette azt a tervet, ami alapján tárgyalni lehetne a Helyreállítási Alapról. Vázlatok vannak, de azok egészen más súlypontokat tartalmaznak, mint amiket az Európai Bizottság újjáépítési terve fogalmazna meg. Ennek következtében úgy gondolom, hogy nem csak a naptár ellen küzdünk – elvileg október végére meg lehetne egyezni, akkor azt mindenki jóváhagyná, és január elsejétől jöhetne a pénz –, de tartalmi kérdések is vannak. Én úgy látom, hogy nem teszünk engedményeket a jogállamiság tekintetében, hiszen aznap, amikor az igazságügyi miniszter megígérte, hogy társadalmi konzultáció lesz minden érdemi kérdésről, akkor mindenféle egyeztetés nélkül bevezették a kata-törvényt. Aznap cáfolták tehát meg az ígéretet. Akkor milyen lehet a kormány hitelessége? Vagy a környezetvédelem most nagy téma. Az Újjáépítési Alapból lehetne erre pénzt kérni. Ehelyett a magyar kormány tanári béremelésre kért pénzt általában. Ezt nem lehet csinálni.

– Mit kellett volna helyette?

– Azt lehetett volna mondani, hogy bevezetnek környezetvédelmi tárgyakat az általános iskolától az egyetemig, és azoknak a bérére kérünk pénzt, akik ezt tanítják. Vagy, hogy a szennyvízre, a CO2 kibocsátásra csinálunk mindenféle beruházásokat, és ezeket akarjuk finanszírozni. Ez lett volna a hihető ígéret, de még ez sincs meg. Még ígéret sincsen. Akkor hogyan lehet azt mondani, hogy néhány

héten belül megállapodunk. Miről? Vagyis két probléma is van azon kívül, hogy ketyeg az óra: az egyik a kormány hitelessége, a másik a tartalmi meg nem felelés.

– A hitelességgel mi a baj?

– A hitelesség még azokban az egyszerű dolgokban sincs meg, amikben tehetnének bizonyos engedményeket, amik nem ásnák alá a NER-t. Attól, hogy az Országos Bírói Hivatal elnöke nem helyezhet át egy ügyet Battonyáról Nemesmedvesre, a NER nem fog összeomlani. És még van három-négy ilyen: például, ha a médiahatóságba úgy neveznének ki tagokat, hogy a fele ellenzéki, a fele kormányzati, vagy lenne ellenzék által jelölt alkotmánybíró. Most csak pár olyan dolgot mondtam, ami létezett 2010 és 2014 között, és egyáltalán nem omlott össze a NER. Lehetne ilyen engedményeket tenni, de nem is próbálkoznak vele. Vagyis a hitelesség nagyon súlyos probléma. A másik a tartalmi meg nem felelés. A magyar közigazgatás úgy tesz, mintha nem lenne a zöld megállapodás, mintha nem lenne az EU-nak nagyon világos elvrendszere arra, hogy mire adnak, és mire nem adnak pénzt. Ezt egyszerűen semmibe veszik. Csak példaként mondom: a Budapest-Belgrád vasútvonalra nem lehet pénzt kérni.

– Navracsics szerint a kormány már több projektet is előfinanszírozott, első körben ezek számláit fogják benyújtani az Európai Bizottságnak ...

– Azt gondolom, ha én egy nyugati tárgyalófél lennék, ezt arcátlanságnak tartanám. Az úgy van, ha én finanszírozok valamit, akkor – legalább elvileg – szeretném, ha tájékoztatnának. Szeretnék bele is szólni abba, hogy mire költik el a pénzt, de legalább azt, ha előzetesen szólnának. Hogy néz az ki, hogy csak egyszerűen elküldöm a számlát: „ennyibe került az esküvő”. Azért az nem úgy van! Jó esetben összeül a két család, összeszedik, ami pénzük van erre, és eldöntik, hová menjenek. Ha a Gundelre nincs elég, akkor keresnek egy egyszerűbb vendéglőt, ott is meg lehet ülni a lakodalmat. Nem 800 vendéget hívnak, csak 80-at, és akkor azt fogják finanszírozni. De az, hogy én elküldöm: „ott voltunk a Gundelben 200-an, 300-an, és az ennyibe került, magának meg csak annyi a lehetősége, hogy aláírja ezt a számlát.” Nyilván nem fogja aláírni.

Amikor vita van, és a vita egyik része az, hogy jól választják-e ki ezeket a projekteket, akkor ez ugyanaz a „műfaj”, mint amikor kérjük a pénzt a határkerítésre, amit ők nem rendeltek meg. Ezt nem lehet csinálni! Navracsics úr megjelenésével megváltozott a hangnem, ez jó, mert ellenséges hangnemben biztos nem lehet üzletet kötni, de nem elég, mert a tartalom teljes mértékben hiányzik.

– Az, hogy a kormány olyan gyorsan döntött az európai uniós források lebonyolítását érintő jogellenességek és szabálytalanságok megelőzése, felderítése és kijavítása érdekében működő független hatóság felállításáról, továbbá egy nem csak kormányzati személyekből álló új, korrupcióellenes munkacsoport létrehozásáról, azt bizonyítja, hogy hihetetlen módon kell a pénz a magyar gazdaságnak?

– Igen. Ez teljesen egyértelmű. Azt gondolom, hogy egy ilyen hivatal létrehozása két-három évvel ezelőtt is eszébe juthatott volna a kormánynak. Merthogy az az alternatívája az Európai Ügyészséghez való csatlakozásnak: vagyis abban a konkrét ügyben, amit régóta pedzegetnek, mi teszünk valamit. Ez a „teszünk valamit” egyfelől azt jelenti, amit a Gulyás Gergely, Miniszterelnökséget vezető miniszter mondott, hogy lecsökkentik az egy szereplős közbeszerzéseket. Szerintem meg is kéne szüntetni. Egyáltalán, mi az, hogy egy szereplős közbeszerzés? Ha egy szereplős, akkor az nem közbeszerzés. Ezeket a dolgokat meg kell szüntetni. Ha már nem csatlakozunk az Európai Ügyészséghez, akkor legalább hozzák létre az új hivatalt. Ettől sem omlik össze a NER. Hát, ki fogja kinevezni ennek a hivatalnak a vezetőjét, és a munkatársait? Gondolom, a parlamenti többség. Jó esetben – bár ez régi vágású felfogás, de mindenképpen gesztus lenne – az elnök és az elnökhelyettes közül az utóbbit az ellenzék jelölhetné. Láttunk már ilyet, az első Alkotmánybíróság működött ebben a logikában, és nem tett rosszat nekik, hogy sokszínűek voltak. Ettől a rendszer nem omlana össze, de való igaz, hogy az elmúlt évtizedben kialakult stílusba, amikor az ellenzéknek „hallgass” a neve, nem illik bele. De lehet tenni ilyen engedményeket, és korábban meg is kellett volna tenni, épp megelőző jelleggel. Ha kérdeztek volna, én azt javasoltam volna a kormányfőnek, hogy ezt a hivatalt létre kell hozni, kellett volna mondani, hogy ez a mi saját kezdeményezésünk, és föllépünk keményen a korrupció ellen. Meggyőzőbb dolog lett volna, mint most szeptemberben, az utolsó pillanatban, amikor megjöttek a hírek, hogy nem jók azok az ajánlatok, amiket tettünk, és nem fog jönni a pénz. Akkor ennek a hatására hirtelen megvilágosulunk és bajnak tekintjük a korrupciót. Ez nem jó.

– Ha korábban létrehozták volna, akkor azért annyira nem lehetett volna lopni...

– Én az intézményekben sokáig hittem, mindenféle okokból. Most azt gondolom, hogy az intézmények fontosak, de az intézmények az azokat működtető emberek kezében az azokat körülvevő közhangulattal, elvárással együtt fejtik ki a hatásukat. Ahogy mondtam, Észtországban a korrupcióellenes fellépés, az átláthatóság része a közhangulatnak. Ez nagyon fontos dolog, és az elmúlt évtizedben nálunk igen rossz irányba ment el. Az a jellemző, hogyha az ember szóvá teszi a lopást, akkor azt mondják: „miért, hát a másik oldal is lopott, vagy, hogy Amerikában is lopnak, nézzük meg, mit csinált a Trump”. Ez a fajta hangulat nem kedvez annak, hogy az új intézményeknek valóban hatásuk legyen. Egy ilyen korrupcióellenes hivatal valószínűleg korlátozta volna azt, hogy – ahogy a

németek mondják – „a politikusok önkiszolgáló boltnak tekintsek az állami vagyont”, de, hogy teljesen nem szüntette volna meg, abban biztos vagyok.

– Mi lesz a magyar gazdasággal, ha nem kapjuk meg a pénzt?

– Az igen kellemetlen lenne. Tudjuk, hogy a világgazdaságban most egy kamatemelési ciklus indult el, és ennek nincs még vége. Az amerikai jegybank, de nagy megkésettiséggel az Európai Központi Bank (EKB) is jelentős kamatemeléseket fog végrehajtani a következő 6-12 hónapban.

– Ez mit jelent?

– Azt, hogy a hozzánk hasonló, periférikus országok számára a pénz nagyon megdrágul, illetve a pénz „kiszivattyúzódik” innen. Hiszen, ha be lehet tenni az amerikai, német, stb. államkötvényekbe, ahol a stabilitás és a hozam együtt megvan, akkor miért fektetnének be ide? Már most tíz százalék fölött van az a hozam, amit fizetni kell azoknak, akik megveszik a magyar kötvényeket. Az idő múlásával mind drágább lesz, ami azt jelenti, hogy egyre kevesebb pénzt fogunk tudni fölvenni. Emiatt, amit az uniótól nem kapunk meg, az borzasztóan hiányzik. Mert egyelőre az államháztartási kimutatások úgy készülnek, mintha megkaptuk volna ezeket a pénzeket. Az egyébként szép számaink nagyon hamar le tudnak romlani, ha kiderül, nem is kaptuk meg azt a pénzt. Ha egy országnak hirtelen elkezdnek romlani az adósságmutatói, akkor önmagában véve, a tendencia ki tud váltani egy válságot. Példának mondom csak: a portugáloknak 2008-2010 között effektíve nem volt nagy az államadósságuk, és nem volt semmi baj a gazdaságukkal. Amikor azonban elkezdett növekedni az adósságrátájuk, és volt az a „szöveg”, hogy az európai periféria rosszul bírja a válságot – ami igaz volt a görögökre és a spanyolokra, de nem volt igaz a portugálokra –, az úgy elkapta őket, hogy csak na! Anélkül, hogy bármi rosszat csináltak volna. Ezt nekünk tudnunk kellene, tekintve, hogy nálunk minden évtizedben volt már ilyen adósságválság. Ezt úgy lehet elkerülni, ha nem támaszkodunk teljes mértékben külső finanszírozásra. Márpedig belső finanszírozás az nem lesz, mert elköltjük a pénzt, és nem lesz megtakarítás.